

Onderzoeksresultaten van 4 jaar Eerlijke Bankwijzer, 25 april 2013

De Eerlijke Bankwijzer doet onderzoek naar het maatschappelijk beleid en de praktijkvoering van de grootste bankgroepen in Nederland. Op de [website van de Eerlijke Bankwijzer](#) kunnen consumenten hierover veel informatie vinden en hun bank aanspreken op haar investeringen. Door het beleid en de investerings- en financieringspraktijk van de bankgroepen publiekelijk te vergelijken, streeft de Eerlijke Bankwijzer – met behulp van de consument - naar concurrentie van banken op Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Bovendien kunnen zij op tal van duurzaamheidsthema's een vergelijking maken tussen de scores van hun eigen bank en die van andere banken.

Zie ook [ons onderzoek naar het beleid en de praktijk van banken](#).

Onderzoeksresultaten:

Aantal beleidsaanscherpingen van januari 2012 t/m april 2013:

In 2012 en de eerste vier maanden van 2013 hebben negen van de 11 door de Eerlijke Bankwijzer beoordeelde bankgroepen een hogere score gehaald vanwege een meetbare verbetering van het beleid op één of meerdere duurzaamheidsthema's of -sectoren.

In totaal betreft dit 44 hogere scores.

De bankgroepen die deze hogere scores hebben gekregen vanwege verbeterd beleid, zijn de volgende:

In de beleidsupdate van mei 2012 haalden zes banken hogere scores ten gevolge van verbeterd beleid op in totaal 19 thema's en sectoren. ABN Amro haalde hogere scores op 8 thema's en sectoren, waaronder voor het mensenrechtenbeleid, arbeidsrechten en de olie- en gasector. NIBC ging vooruit op 4 thema's, waaronder mensenrechten, arbeidsrechten en het bonusbeleid. Rabobank voerde aangescherpt beleid in voor mensenrechten, dat ook geldt voor het vermogensbeheer. SNS Bank introduceerde nieuw beleid op 4 thema's en sectoren, waaronder gezondheid en bosbouw. Van Lanschot scherpte op één sector haar beleid aan. Ook zetten diverse banken (ABN Amro, Friesland Bank, NIBC en SNS Bank) stappen naar meer transparantie. Zie ook [onze beleidsupdate in mei 2012](#): (update mei 2012).

De beleidsupdate van april 2013 gaf te zien dat acht banken gezamenlijk 25 meetbare aanscherpingen op maatschappelijk beleid hadden doorgevoerd. In enkele gevallen leidde een enkel nieuw beleidsstuk tot hogere scores op meerdere thema's en/of sectoren tegelijk. In een dergelijk geval is dit door de Eerlijke Bankwijzer geregistreerd als één beleidsaanscherping. ABN Amro scoorde bij deze beleidsupdate beter op wapens, gezondheid en transparantie, en introduceerde nieuw beleid voor de sectoren dammen, landbouw, olie & gas, en mijnbouw. Aegon publiceerde nieuw beleid voor de mijnbouw- en olie- en gasector. ASN scherpte het beleid aan op mensenrechten, klimaat, visserij en bonussen. ING voerde een nieuw criterium in op het thema natuur en de sectoren bosbouw, landbouw, mijnbouw en olie & gas. NIBC verbeterde het bankbeleid voor gezondheid, natuur, dierenwelzijn, belastingen & corruptie, en (leningen aan) banken. Rabobank scherpte zowel het wapenbeleid als het beleid m.b.t. arbeidsrechten aan. SNS scoorde beter n.a.v. verbeteringen op klimaat, dierenwelzijn en landbouw. Van Lanschot noteerde aanscherpingen van beleid op mensenrechten, gezondheid, wapens, dierenwelzijn, maakindustrie en (leningen op) banken.

Aantal beleidsaanscherpingen in de afgelopen 4 jaar:

De 15 banken¹ die sinds de lancering van de Eerlijke Bankwijzer in januari 2009 zijn beoordeeld hebben in de afgelopen vier jaar hun maatschappelijk beleid op meerdere thema's (bv. mensenrechten, natuur, wapens, belastingen & corruptie) en sectoren (bv. landbouw, mijnbouw, olie & gas) in die mate aangescherpt, dat dit leidde tot hogere scores. Uit onderzoek van de Eerlijke Bankwijzer zijn in de afgelopen vier jaar in totaal 149 meetbare aanscherpingen van het maatschappelijk beleid vastgesteld bij de banken die door de Eerlijke Bankwijzer worden vergeleken.

Praktijkonderzoeken in 2012 - 2013:

In 2012 en de eerste 4 maanden van 2013 zijn de volgende vier praktijkonderzoeken uitgevoerd:

- **Februari 2012:** praktijkonderzoek naar het investeringsbeleid en de uitvoering hiervan in [landverwervende bedrijven](#) in ontwikkelingslanden – dit in verband met de sterke toename van het fenomeen 'landroof'. Voornaamste conclusie: vrijwel alle onderzochte bankgroepen, met name ING, Rabobank, Aegon en ABN Amro, investeren in bedrijven die land verwerven t.b.v. landbouw, bosbouw of biobrandstoffen in ontwikkelingslanden. De meeste bankgroepen voeren echter onvoldoende beleid en passen hun beleid daarnaast niet structureel en effectief toe om uitwassen in de vorm van landroof te voorkomen.² NB. Voorafgaande aan dit onderzoek organiseerde de Eerlijke Bankwijzer een informatiebijeenkomst over de risico's op landroof bij landverwerving in ontwikkelingslanden; deze bijeenkomst, op 31 oktober 2011, werd bezocht door vier bankgroepen.
- **Mei 2012:** praktijkonderzoek naar investeringen van bankgroepen in [duurzame elektriciteit](#). Voornaamste conclusie: Nederlandse banken hebben in 2010 en 2011 fors meer geïnvesteerd in groene elektriciteit en staken veel minder geld in vervuulende stroom dan daarvoor. De investeringen door banken in duurzame elektriciteit stegen ten opzichte van de vorige onderzoeksperiode (2007 t/m 2009) met ruim 55 procent tot ruim 1,5 miljard euro per jaar. Rabobank is de grootste financier van groene stroom, gevolgd door Triodos, dat opvallend genoeg meer in duurzame elektriciteit investeerde dan ING en ABN Amro.³
- **November 2012:** praktijkonderzoek naar investeringen in [scheepsbouwers](#) – dit in verband met schrijnende arbeidsomstandigheden op scheepssloperijen in Azië. Voornaamste conclusie: negen bankgroepen investeren in scheepsbouwers. Vijf van hen hebben de afgelopen vijf jaar één of meer zeescheepvaartbedrijven gefinancierd die in landen als India en Bangladesh, vaak onder slechte arbeidsomstandigheden, een kleine 150 zeeschepen lieten slopen: ABN Amro, Friesland Bank, ING, NIBC en Rabobank. Geen enkele bank legt afspraken vast in overeenkomsten. Positief is dat ABN Amro betrokken is bij een initiatief voor duurzame scheepssloop (Sustainable Shipping Initiative) en dat de vermogensbeheerder van Van Lanschot een afspraak met een scheepsbouwer heeft gemaakt over verantwoorde sloop.⁴ In februari 2013 maakte Boskalis bekend geen schepen meer te zullen laten slopen op stranden in Azië⁵. NB. Enkele maanden na publicatie van het rapport organiseerde de Eerlijke Bankwijzer een leerbijeenkomst, om de conclusies en aanbevelingen van het rapport nader te bespreken. Deze bijeenkomst, op 4 april 2013, werd bezocht door vijf bankgroepen.
- **Februari 2013:** praktijkonderzoek naar investeringen in [kernwapenproducenten](#). Voornaamste conclusie: Zeven banken investeren en beheren gezamenlijk ruim 1,5 miljard

¹ In totaal zijn 15 banken vergeleken op hun maatschappelijk beleid gedurende de afgelopen 4 jaar: ABN Amro, Aegon, ASN, Delta Lloyd Bank, DSB, Fortis, Friesland Bank, ING, NIBC, Rabobank en Robeco Direct, SNS Bank & Regio Bank, Triodos en Van Lanschot. In dit overzicht zal logischerwijs geen aandacht meer worden besteed aan Fortis Bank Nederland (per juli 2010 gefuseerd met ABN Amro Bank), DSB (in het najaar van 2009 failliet gegaan) en Friesland Bank (in 2012 gefuseerd met Rabobank). SNS Bank en RegioBank voeren hetzelfde beleid en zijn daarom samengevoegd onder SNS Reaal. Robeco Direct is onderdeel van Robeco; Robeco is begin 2013 verkocht door Rabobank. Anno april 2013 worden 10 bankgroepen vergeleken in de onderzoeken van de Eerlijke Bankwijzer.

² <http://www.eerlijkebankwijzer.nl/nieuws/2012-02-09-banken-doen-te-weinig-om-landroof-te-voorkomen/>

³ <http://www.eerlijkebankwijzer.nl/nieuws/banken-investeren-fors-in-groene-stroom-abn-amro-blijft-achter/>

⁴ <http://www.eerlijkebankwijzer.nl/nieuws/banken-blind-voor-risicos-van-scheepssloop/>

⁵ <http://archieff.nrc.nl/index.php/2013/Februari/5/ECONOMIE/nhn102022/Boskalis+staakt+slopen+van+schepen+op+stranden+Azi%EB/check=Y>

euro in twintig producenten van kernwapens. Veruit de grootste bedragen worden in deze bedrijven geïnvesteerd door ING en Aegon, gevolgd door Rabobank en ABN Amro. Drie van de tien onderzochte bankgroepen, namelijk ASN Bank, NIBC en Triodos Bank, onderhielden op het moment van onderzoek met geen enkele kernwapenproducent een financiële relatie.⁶

Positieve reacties van bankgroepen naar aanleiding van praktijkonderzoeken in 2012 – 2013:

Vrijwel alle bankgroepen toonden bereidheid om mee te werken aan praktijkonderzoeken, door desgevraagd inzage te geven in (een deel van) de praktijkvoering.

Investerings in landverwervende bedrijven: Delta Lloyd voerde nieuw beleid in op landverwerving waarin een aantal relevante criteria staan om landroof te voorkomen. SNS Asset Management versterkte haar sectorbeleid ten aanzien van landverwerving, ABN Amro scherpste haar beleid aan ter voorkoming van landroof en gaf aan dit in haar instrumenten toe te gaan passen. Triodos beloofde haar beleid op landverwerving aan te scherpen in 2013.

Investerings in duurzame elektriciteit: Rabobank, Triodos Bank en ASN Bank hebben hun investeringen in duurzame elektriciteit fors verhoogd in de afgelopen jaren. Daarnaast investeerde ook NIBC fors in duurzame elektriciteit.

Investerings in scheepsbouwers: Rabobank Shipping heeft aangegeven haar beleid m.b.t. scheepssloop binnen één jaar aan te scherpen, zowel t.a.v. screening en engagement als t.a.v. de beoordeling van financieringsaanvragen. ING heeft scheepvaartbedrijven vragen gesteld over sloop in relatie tot duurzaamheid, heeft aangegeven een dialoog te starten met scheepvaartbedrijven waaraan het leningen verstrekt en wil dit binnen één jaar formaliseren en opnemen in haar instrumenten. Delta Lloyd, dat overigens weigerde om mee te werken aan dit onderzoek, gaf enkele maanden later aan dat het contact heeft gezocht met een scheepvaartbedrijf over sloop onder slechte omstandigheden in Azië en dat dit bedrijf 'die praktijk terstond heeft stopgezet'.

Investerings in kernwapenproducenten: Delta Lloyd heeft besloten om investeringen in alle kernwapenproducenten voortaan uit te sluiten.⁷ Rabobank maakt bekend dat het niet meer wil investeren in kernwapenproducenten of bedrijven die wapens leveren aan omstreden regimes.⁸

Eerdere praktijkonderzoeken (2009 t/m 2011) en de voornaamste uitkomsten:

In de eerste drie jaar van de Eerlijke Bankwijzer zijn praktijkonderzoeken uitgevoerd naar investeringen in omstreden wapenbedrijven, duurzame elektriciteit, de kledingindustrie, grondstofwinnende bedrijven (olie en gas, mijnbouw), varkenshouderijen en naar transparantie over investeringen.

De voornaamste uitkomsten:

- Veel bankgroepen passen hun mensenrechten-, arbeidsrechten- en dierenwelzijnsbeleid niet op een structurele, resultaatgerichte en transparante wijze toe. Veel bankgroepen die investeren in (t.a.v. sociale en milieu-issues) risicovolle bedrijfstakken, of zelfs investeren in bedrijven waarvan bekend is dat ze al jarenlang betrokken zijn bij mensenrechtenschendingen, blijken een veel te vrijblijvende vorm van engagement (kritische dialoog met het bedrijf in kwestie) te voeren. Zij kunnen veelal niet aantonen dat er duidelijke afspraken over de gewenste bedrijfsvoering zijn vastgelegd in contracten met klanten, dat engagement structureel plaatsvindt (in plaats van incidenteel), welke resultaten met engagementprocessen worden beoogd, en wat zij exact hebben opgeleverd;
- Er zijn grote verschillen zichtbaar in de uitkomst van enkele praktijkonderzoeken: ten aanzien van investeringen in elektriciteit (0-meting in mei 2010) viel bijvoorbeeld op dat Rabobank veel meer investeert in duurzame elektriciteit dan in fossiele brandstoffen, terwijl bijvoorbeeld Aegon en ING juist meer in fossiele brandstoffen investeren. In het praktijkonderzoek over investeringen in de kledingsector (september 2010) viel op dat ASN, ING en Triodos scherper controleren of arbeidsnormen worden nageleefd dan andere banken;

⁶ <http://www.eerlijkebankwijzer.nl/nieuws/nederlandse-banken-met-1.5-miljard-euro-in-twintig-kernwapenproducenten/>

⁷ <http://www.deltalloydassetmanagement.nl/nl-nl/nieuwsberichten/2013/2/delta-lloyd-sluit-kernwapens-uit/>

⁸ <https://www.rabobank.com/nl/press/news/wapenbeleid.html>

- Ten aanzien van transparantie over investeringen valt op dat veel bankgroepen zich niet volledig houden aan internationale richtlijnen hiervoor (GRI, Global Reporting Initiative), ondanks het feit dat ze dit zelf wel al jarenlang pretenderen.

Reacties van bankgroepen op resultaten van eerdere praktijkonderzoeken en follow-up gesprekken:

- Na publicatie van het onderzoek naar investeringen in omstreden wapens hebben alle zes bekritiseerde bankgroepen hun beleid aangescherpt (overigens nog niet in alle gevallen zo verregaand als de Eerlijke Bankwijzer graag zou zien);
- Veel banken gaven aan meer te willen investeren in duurzame energie. De CEO's van alle tien onderzochte banken [spraken gezamenlijk de intentie uit](#) om meer te investeren in duurzame energie en publiceerden een gezamenlijke oproep aan de regering om een langjarig wettelijk systeem in te stellen om investeringen in duurzame energie te bevorderen;
- Veel bankgroepen gaven aan een stap te willen zetten tot grotere transparantie over hun investeringen. Ook gaf een aantal bankgroepen aan meer inzicht te willen geven in hun engagement met zakelijke klanten over sociale en milieu-issues, en afspraken voor verbeteringen beter vast te willen leggen in klantovereenkomsten.

Conclusies op basis van 4 jaar onderzoek van de Eerlijke Bankwijzer:

- a. Alle onderzochte bankgroepen hebben in de verslagperiode (de afgelopen vier jaar) hun maatschappelijk beleid op diverse sociale en milieu-issues aangescherpt. Er zijn wel grote verschillen zichtbaar in ambitie-niveau en tempo van beleidsaanscherpingen door banken. Over het geheel genomen is er een onmiskenbare trend te zien van verbeterend maatschappelijk beleid. Enkele banken halen reeds maximale scores voor hun beleid op vrijwel alle thema's en sectoren. Enkele andere banken zijn hier nog ver van verwijderd;
- b. Praktijkonderzoeken wijzen uit dat MVO-beleid nog vaak niet structureel, resultaatgericht en op transparante wijze wordt toegepast in relaties met zakelijke klanten. Toepassing van veel beleid schiet, gelet op de criteria van de Eerlijke Bankwijzer, ook nog vaak tekort omdat beleid eenvoudigweg niet ver genoeg gaat. Daarnaast passen veel banken uitzonderingen toe, die weliswaar vaak wel omschreven staan in bankbeleid maar die desalniettemin tot minder duurzame investeringskeuzes leiden. Ten slotte is het gebrek aan transparantie over investeringen in landen en bedrijven voor de Eerlijke Bankwijzer - en voor veel bankklanten - een punt van aanhoudende zorg;
- c. Alle betrokken bankgroepen werken mee met de Eerlijke Bankwijzer door inzage te geven in (nieuw) beleid. De bankgroepen toonden meestal de principiële bereidheid om mee te werken aan de praktijkonderzoeken, door desgevraagd inzage te geven in (een deel van) de praktijkvoering. De reacties van bankgroepen op de uitkomsten van praktijkonderzoeken lopen uiteen van aankondigingen tot aanscherping van beleid en toepassing hiervan, uitsluiting van bijvoorbeeld kernwapenfabrikanten, aanvang van een dialoog met bedrijven die betrokken zijn bij sociale of milieu-misstanden, tot het negeren van de uitkomsten ervan.

De Eerlijke Bankwijzer spreekt de hoop uit dat de bankgroepen:

- de ambitie tonen om hun beleid op sociaal, milieu- en dierenwelzijnsvlak spoedig verder te verbeteren door alle relevante maatschappelijke criteria, zoals omschreven door de Eerlijke Bankwijzer, op groepsniveau op te nemen in het eigen beleid. Dit geldt in het bijzonder voor de bankgroepen die op een (soms fors) aantal maatschappelijke thema's en sectoren geen beleid, onvoldoende beleid of matig beleid voeren;
- maximale openheid tonen over hun investeringen in en engagementactiviteiten met zakelijke klanten, hun duurzaamheidsbeleid en hun maatschappelijke jaarverslaglegging;
- zowel bij de kredietverstrekking als in het vermogensbeheer expliciet(er) kiezen voor duurzame investeringen (bijvoorbeeld in duurzame elektriciteit) en dat zij bedrijven structureler en resultaatgerichter aanmoedigen tot verdere verduurzaming en het tegengaan van misstanden die mens, dier en milieu treffen;
- bereid zijn om, waar zinnig en mogelijk, gezamenlijk op te trekken met maatschappelijke organisaties om verduurzaming van de economie te stimuleren.

De Eerlijke Bankwijzer is een initiatief van Oxfam Novib, FNV, Amnesty International, Milieudefensie, Dierenbescherming en IKV Pax Christi. De Eerlijke Bankwijzer stelt zich ten doel om bankgroepen te verduurzamen met hulp van de consumenten. Het onderzoek werd uitgevoerd door onderzoeksbureau Profundo, in opdracht van de Eerlijke Bankwijzer.

Ondersteunende organisaties:

De doelstelling van de Eerlijke Bankwijzer wordt gesteund door de [volgende organisaties](#): BothEnds, CNV, Cordaid, Eurogroup for Animals, Green Cross Nederland, Greenpeace, Hivos, ICCO, St. Natuur en Milieu, NIZA, TNI, VBDO, de Woonbond en WSPA.

25 april 2013

Website: www.eerlijkebankwijzer.nl

Twitter: [@bankwijzer](https://twitter.com/bankwijzer)

Facebook: [Eerlijke Bankwijzer Facebook](#)

De Eerlijke Bankwijzer is een initiatief van:

Bijlage 1:

Beleidsaanscherpingen van banken in eerste 4 jaar Eerlijke Bankwijzer onderzoek:

1. ABN Amro Bank:

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	4
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	2
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	1
In het vierde jaar (periode februari 2012 – april 2013):	12
Totaal na vier jaar (april 2013):	19
Onderverdeeld in kwartalen:	
1 ^e kwartaal-update (april 2009):	0
2 ^e kwartaal-update (juli 2009):	0
3 ^e kwartaal-update (oktober 2009):	0
4 ^e kwartaal-update (januari 2010):	4 ⁹
5 ^e kwartaal-update (april 2010):	1 ¹⁰
6 ^e kwartaal-update (juli 2010):	0
7 ^e kwartaal-update (september 2010):	0
8 ^e kwartaalupdate (januari 2011):	1 ¹¹
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	1 ¹²
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0
12 ^e update (mei 2012):	8
13 ^e update (april 2013):	4

2. Aegon Bank:

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	7
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	2
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	0
In het vierde jaar (periode februari 2012 – april 2013):	1
Totaal na vier jaar (april 2013):	10
Onderverdeeld in kwartalen:	
1 ^e kwartaal-update (april 2009):	7 ¹³
2 ^e kwartaal-update (juli 2009):	0
3 ^e kwartaal-update (oktober 2009):	0
4 ^e kwartaal-update (januari 2010):	0
5 ^e kwartaal-update (april 2010):	0

⁹ Thema's: wapens, belastingen & corruptie. Sectoren: landbouw, maakindustrie

¹⁰ Sector: visserij

¹¹ Sector: landbouw. ABN AMRO Bank heeft per 1 januari 2011 de verdergaande Fortis Agri Commodities Sustainability Policy met supplementen voor palmolie, koffie, cacao, soja, katoen en suiker overgenomen.

¹² ABN Amro heeft een meetbare aanscherping van beleid doorgevoerd (op transparantie), maar dit heeft niet geresulteerd in een hogere score: weliswaar publiceerde ABN Amro in 2011 voor het eerst in jaren weer een maatschappelijk jaarverslag (grotendeels) volgens internationale criteria (nadat het dit enkele jaren niet had gepubliceerd); de bank publiceert echter nog niet haar maatschappelijk (sector/thema) beleid.

¹³ Thema's: klimaat, mensenrechten, arbeidsrechten, wapens, natuur, belastingen & corruptie, transparantie

6 ^e kwartaal-update (juli 2010):	2 ¹⁴
7 ^e kwartaal-update (september 2010):	0
8 ^e kwartaalupdate (januari 2011):	0
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	0
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0
12 ^e update (mei 2012):	0
13 ^e update (april 2013):	1

3. ASN Bank:

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	7
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	2
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012)	0
In het vierde jaar (periode februari 2012 – april 2013):	4
Totaal na vier jaar (april 2013):	13
Onderverdeeld in kwartalen:	
1 ^e kwartaal-update (april 2009):	1 ¹⁵
2 ^e kwartaal-update (juli 2009):	5 ¹⁶
3 ^e kwartaal-update (oktober 2009):	0
4 ^e kwartaal-update (januari 2010):	1 ¹⁷
5 ^e kwartaal-update (april 2010):	0
6 ^e kwartaal-update (juli 2010):	2 ¹⁸
7 ^e kwartaal-update (september 2010):	0
8 ^e kwartaalupdate (januari 2011):	0
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	0
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0
12 ^e update (mei 2012):	0
13 ^e update (april 2013):	4

4. Delta Lloyd

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	n.v.t. ¹⁹
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	n.v.t.
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	0
In het vierde jaar (periode februari 2012 – april 2013):	0
Totaal na vier jaar (april 2013):	0
Onderverdeeld in kwartalen:	
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	0
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0
12 ^e update (mei 2012):	0

¹⁴ Thema's: dierenwelzijn en belastingen & corruptie

¹⁵ Thema's: belastingen & corruptie

¹⁶ Sectoren: landbouw, dammen, visserij, bosbouw, mijnbouw

¹⁷ Thema: gezondheid

¹⁸ Thema: natuur, sector: maakindustrie

¹⁹ Delta Lloyd is pas per januari 2011 opgenomen in de Eerlijke Bankwijzer

13 ^e update (april 2013):	0
--------------------------------------	---

5. ING Bank:

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	1
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	0
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	2
In het vierde jaar (periode februari 2012 – april 2013):	1
Totaal na vier jaar (april 2013):	4
Onderverdeeld in kwartalen:	
1 ^e kwartaal-update (april 2009):	0
2 ^e kwartaal-update (juli 2009):	0
3 ^e kwartaal-update (oktober 2009):	1 ²⁰
4 ^e kwartaal-update (januari 2010):	0 ²¹
5 ^e kwartaal-update (april 2010):	0
6 ^e kwartaal-update (juli 2010):	0
7 ^e kwartaal-update (september 2010):	0
8 ^e kwartaalupdate (januari 2011):	0
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	1 ²²
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	1 ²³
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0
12 ^e update (mei 2012):	0
13 ^e update (april 2013):	1

6. NIBC

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	n.v.t. ²⁴
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	n.v.t.
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	2
In het vierde jaar (periode februari 2012 – april 2013):	9
Totaal na twee jaar (april 2013):	11
Onderverdeeld in kwartalen:	
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	2 ²⁵
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0
12 ^e update (mei 2012):	4
13 ^e update (april 2013):	5

²⁰ Thema: wapens

²¹ T.a.v. thema transparantie: ING heeft in januari 2010 herhaaldelijk de verwachting uitgesproken dat het beleidsstukken zou openbaren, maar dit is zelfs twee jaar later nog altijd niet gerealiseerd. Wel heeft ING per januari 2010 een klachtenprocedure voor derden ingesteld.

²² Sector: visserij

²³ Thema: bonussen

²⁴ NIBC is pas per januari 2011 opgenomen in de Eerlijke Bankwijzer

²⁵ Sectoren: landbouw, maakindustrie

7. Rabobank:

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	5
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	0
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	0
In het vierde jaar (periode februari 2012 – april 2013):	3
Totaal na vier jaar (april 2013):	8
Onderverdeeld in kwartalen:	
1 ^e kwartaal-update (april 2009):	0
2 ^e kwartaal-update (juli 2009):	1 ²⁶
3 ^e kwartaal-update (oktober 2009):	0
4 ^e kwartaal-update (januari 2010):	4 ²⁷
5 ^e kwartaal-update (april 2010):	0
6 ^e kwartaal-update (juli 2010):	0
7 ^e kwartaal-update (september 2010):	0
8 ^e kwartaalupdate (januari 2011):	0
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	0
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0
12 ^e update (mei 2012):	1
13 ^e update (april 2013):	2

8. SNS Reaal (SNS Bank en Regio Bank):

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	11
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	4
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	0
In het vierde jaar (periode februari 2012 – april 2013):	6
Totaal na vier jaar (april 2013):	21
Onderverdeeld in kwartalen:	
1 ^e kwartaal-update (april 2009):	10 ²⁸
2 ^e kwartaal-update (juli 2009):	0
3 ^e kwartaal-update (oktober 2009):	1 ²⁹
4 ^e kwartaal-update (januari 2010):	0
5 ^e kwartaal-update (april 2010):	0
6 ^e kwartaal-update (juli 2010):	0
7 ^e kwartaal-update (september 2010):	4 ³⁰
8 ^e kwartaalupdate (januari 2011):	0
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	0

²⁶ Thema: wapens

²⁷ Sectoren: landbouw, visserij, mijnbouw, olie & gas

²⁸ Thema's: mensenrechten, arbeidsrechten, wapens, belastingen & corruptie. Sectoren: landbouw, dammen, bosbouw, mijnbouw, olie & gas, maakindustrie

²⁹ Thema: wapens

³⁰ Thema: dierenwelzijn, sectoren: landbouw, visserij en banken

11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0
12 ^e update (mei 2012):	4
13 ^e update (april 2013):	2

9. Triodos Bank:

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	1
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	1
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	0
In het vierde jaar (periode februari 2012 – april 2013):	0
Totaal na vier jaar (april 2013):	2
Onderverdeeld in kwartalen:	
1 ^e kwartaal-update (april 2009):	1 ³¹
2 ^e kwartaal-update (juli 2009):	0
3 ^e kwartaal-update (oktober 2009):	0
4 ^e kwartaal-update (januari 2010):	0
5 ^e kwartaal-update (april 2010):	1 ³²
6 ^e kwartaal-update (juli 2010):	0
7 ^e kwartaal-update (september 2010):	0
8 ^e kwartaalupdate (januari 2011):	0
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0
10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	0
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0
12 ^e update (mei 2012):	0
13 ^e update (april 2013):	0

10. Van Lanschot:

Totaal aantal thema's en sectoren waarop aangescherpt beleid is gemeten door de Eerlijke Bankwijzer:

In het eerste jaar (periode januari 2009 – januari 2010):	n.v.t. ³³
In het tweede jaar (periode januari 2010 – januari 2011):	6
In het derde jaar (periode januari 2011 – januari 2012):	2
In het vierde jaar (periode februari 2012 – april 2013):	7
Totaal na drie jaar (april 2013):	15
Onderverdeeld in kwartalen:	
5 ^e kwartaal-update (april 2010):	2 ³⁴
6 ^e kwartaal-update (juli 2010):	0
7 ^e kwartaal-update (september 2010):	0
8 ^e kwartaalupdate (januari 2011):	4 ³⁵
9 ^e kwartaalupdate (april 2011):	0

³¹ Thema: transparantie

³² Sector: banken (Triodos kreeg een hogere score op haar beleid voor het lenen aan andere banken, omdat zij aantoonbaar nagaat of financiële instellingen voldoen aan de algemene duurzaamheidscriteria van Triodos).

³³ Van Lanschot Bankiers is pas na 1 jaar (dus per januari 2010) opgenomen in de Eerlijke Bankwijzer

³⁴ Thema's: wapens en transparantie

³⁵ Thema's: mensenrechten, arbeidsrechten, wapens en belastingen & corruptie

10 ^e kwartaalupdate (juni 2011):	2 ³⁶
11 ^e kwartaalupdate (oktober 2011):	0
12 ^e update (mei 2012):	1
13 ^e update (april 2013):	6

Bijlage 2

Overzicht van de beleidsscores van 10 bankgroepen anno 25 april 2013:

Tabel 1 Overzicht van de scores van de tien bankgroepen

Thema / sector	ABN AMRO	AEGON	ASN Bank	Delta Lloyd	ING	NIBC	Rabobank Groep	SNS Reaal (excl. ASN Bank)	Triodos Bank	Van Lanschot
Klimaatverandering	2	3	9	3	3	6	5	6	7	2
Mensenrechten	8	5	10	6	8	7	8	8	8	9
Arbeidsrechten	8	6	10	5	9	9	9	6	8	9
Wapens	9	4	10	3	5	9	8	9	9	9
Gezondheid	5	4	9	1	4	8	2	8	8	7
Natuur	6	1	10	1	7	7	4	8	9	8
Dierenwelzijn	3	3	6	1	4	7	6	7	9	6
Belastingen en corruptie	2	6	9	2	3	7	3	7	3	5
Transparantie en verantwoording	5	5	8	4	6	6	5	5	8	7
Bonussen	4	3	7	5	6	6	3	3	10	4
Landbouw	6	n.a.	9	n.a.	7	7	5	8	9	n.a.
Dammen	6	n.a.	9	n.a.	6	n.a.	1	n.a.	n.a.	n.a.
Visserij	4	n.a.	10	n.a.	1	n.a.	6	n.a.	8	n.a.
Bosbouw	8	n.a.	8	n.a.	7	n.a.	4	7	7	n.a.
Mijnbouw	5	7	8	n.a.	5	n.a.	4	n.a.	n.a.	n.a.
Olie en gas	7	7	n.a.	n.a.	7	7	4	n.a.	n.a.	n.a.
Maakindustrie	3	2	10	n.a.	8	8	1	5	5	7
Banken	1	1	6	2	1	6	1	3	2	6
Woningbouw en vastgoed	2	1	3	1	1	6	1	1	5	1
Vermogensbeheer	4	6	8	4	4	n.a.	3	8	9	6

Legenda:

1 = laagste score (geen beleid)

10 = hoogste score (best mogelijke beleid volgens deze methodologie)

n.a. = niet actief in deze sector en dus geen beleid verwacht